

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մարտի 30-րդ տարեգրքի (1914) օգոստոս-1915 յուլիս) բաժնորգրքին է 20 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանկ, ԿԱՆԻՍԻԿ՝ Ամսական բաժնորգրքին է 2 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ. Նամակ կամ գրամ զրկել այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼՏՐՈՒ

Թիւ 26

1915 ՄԱՐՏԻ 7 ԴՆ.

(Հ.Տ. 1915 Մարտ 25)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համապատասխան և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագրանուել չհրատարակուած ձեռագիրները:

Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միլիակ գիրը 1 ամեցիմ կարժէ. 1 զիսագիրը 2 ամեցիմ:

Les annonces en française et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԿՈՎԿԱՍԻ

ՀԱՅ ԿԱՄԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՆՊԱՍՏՈՂ ԿՈՄԻՏԷ

COMITÉ DE SECOURS AUX VOLONTAIRES
ARMÉNIENS DU CAUCASE

Թիւրքահայաստանի մէջ կըռւաղ հայ կամաւոր զինուորներուն օգնելու նպատակով՝ Մարտի 11-ի մէջ կազմուած է «Կովկասի հայ կամաւորներուն նպաստող կոմիտէ» մը: Գեղեցեալ անձերէն.

Առեմապետ՝

Մկրտիչ փորթուղալեան.

Առեմապետ՝

Գարեգին Յովնանեան.

Գանձապահ՝

Գարեգին Շահյանեան.

Խորհրդակալներ՝

Յովհաննէս Սահաթեան,

Յովհաննէս Պալթաեան,

Յովհաննէս Կիւլեսերեան,

Արշակ Թորոսեան.

Թղթակցութիւններ պէտք է չրկել Արմէնիայի խմբագրութեան, Խնչպէս նաեւ բոլոր նուէրներ Արմէ. Պիտի միջոցով կամ ուղղակի գանձապահի հասցէին (K. Chahlamian, Rue Longue des Capucins, N° 15, Marseille):

Կոմիտէի նպատակը պիտի ըլլայ Մարտի 11-ի և Արտասահմանի բոլոր հայ պաշտօններու մէջ նպաստներ հաւաքել և զրկել Թիւրքիոյ նոյն նըպատակով կազմուած Ազգային Բիւրոյին:

Երբ Կովկասի մէջ խմբուած հայ կամաւորներ կերթան իրենց անձ բոլորանուէր զոհել Թիւրքահայաստանի ազատութեան Ս. Գործին, արտասահման գտնուող հայեր պիտի կրնան այնչափ անսիրտ ու անտարբեր մնալ որ գէթ իրենց գանձէն մաս մը չնուիրեն այդ գործին իրենց ալ մասնակցած լինելու համար:

Ով որ հայ է, ով որ մարդ է և կը զգայ, Թո՛ղ փութայ իր նպատար հասցունելու:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կովկասի Հայ կամաւորները. — Կովկաս ապաւանտած Հայերին օգնելու համար համաժողով. — Խուս գորաբանակը Թիւրքահայաստանի մէջ. — «Եղակալ», — Համեմատակալ պատերազմը. — Ականներ շինող զինուորական ճարտարագիտները. — Տարտակի ռաբակ ծուծը. — Վտարի ռաբակ ծուծը. — Թիւրքական լուրեր. — Թիւրք պնդապետի մը ճերբակալութիւնը լրտեսութեան մեղադրանքով. — Պալթաեանի մէջ. — Սերպիսի սահմանապահ Պուլիպիսի բաժնագրուած. — Որացոյց. — Ծանուցումներ:

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՆՈՐԴՆԵՐԸ

Հետեւեալը Թարգմանուած է «Ռուսքո» Սոփոքէն որ Ռուսիայի ամենատարածուած և ազդեցիկ օրաթերթերէ մէն է:

Յուրա է, խոնաւ, ներս թափանցող քամին. ոչ խոնաւ ձիւն է և ոչ էլ փաթիլներ, որ թափուած են երկրին շատ մօտեցած երկնքից:

Փողոցների վրա տեղ տեղ երևում են լճեր և այդ լճակների մէջտեղը համախմբուած են տարօրինակ և հըրաշայի հագնուած դէմքեր: Նոյեմբերեան օրեր են: Շրտմանուած են գորշազոյն և մեծ փափախներ, սեւ մախմուրէ բանկանակներ, կաշի չեղաւ կան կարճազգեստներ:

Մեր հայրենիքը քշուած անտէր,

Մեր բշտակուց ստակոյս,

Կալարբիայի տաքուկ հովիտներում է մնում առել այս երգը: Ո՛ր թէ մռայլ և մոխրագոյն հագուածներ ունեցող կամաւորներն են երգել այդ, այլ յաղթանդամ, ծղոտեայ զինարկներով և բաց կարմիր շապիկների մէջ կարիքալի զինուորներն են երգել, որոնք 19-րդ դարում, շրջապատած մողղորդական մեծ հերոսին, գնացել են իրենց կեանքով հայրենիքին ազատութիւն ձեռք բերելու: Բայց հայրենիքի սէրն ամեն տեղ մէկ է: Խոտադէմ հայն իւր հայրենիքն աւելի քիչ չէ սիրում, քան տաքարին խոտալցին: Եւ գարիբալդեանների համար ըստեղծուած հիմնը այսօր նւիրական է դարձած հայ խմբերի համար: Եւ դժբաղդ թշնամուց ոտնահարուած հայրենիքի սիրոյն յօրինած երգի

ձայները արձագանդ են գտնում ամէն մէկի սրտում: Զգում ես, որ այստեղ, կայարանում, երբորդ կարգի գնացքների մօտ հաւաքուած են ահարկու վրէժխնդիրները, որ «Մեր հայրենիք»-ի բառերը.

Անեցայ տեղ մանք միե, Մարդ մի տեղում պիտ' մեռնի, Բայց երանի՛ որ իւրազգի Ազատութեան կը գտնուի:

Զեն երգում որպէս սովորական երգի կտորներ, այլ խորապէս թափանցել են կամաւորների հոգին, որ այդ մարտական խորհրդանշանն է մահուան գիրկը նետուող հերոսների համար: Իրականութեան մէջ այդպէս է: Զուր չէ որ քաջ Անդրանիկի սեւապիտակ դրօշի վրա նկարուած խաչի և սրի ներքեւ մակագրուած է «Մեր հայրենիք». զուր չէ որ այդ երգի հնչիւնների ժամանակ ամբոխն իւր գլուխն է խոնարհում: Այո՛, «Ամենայն տեղ մահը մի է»: Մարդիկ գիտակցած են այն, բայց և այնպէս սարսափած են մահից: Իսկ այստեղ, երիտասարդների մի խումբ կամաւոր դէպի մահն են գնում, դէպի անասելի տանջանքները:

— Մենք վրաններ չունինք, առայ ինձ հրամանատարը, պէտք է ապրինք այնպէս, ինչպէս կրնին:

20-30 աստիճան ցրտութեան ներքոյ քնանալ, բաց երկնքի տակ, եւ փունջիների մէջ փաթաթուած, հրաշմանով և պատրանքաւորներն էլ ճախն և չոր տապալները որպէս բարձր գա հերոսութիւն է:

Տասնհինգական ընկերներ իրար զրկած քնել են միասին: չորս կողմը ձիւն է և անտանելի բուք ու բարան և այդ գիշերներն աւելի վտանգաւոր են թշնամուց: Բայց հայրենիքը կանչում է և նորա որդիները օգնութեան են համուած հարազատների տանջանքներին ու չարչարանքներին: Երաստացի որդիներն Այդծիւշա չէ, որովհետեւ փափախների և եւրոպացիների խառնուրդն աւանդուած ժպտում են երկխայկան և կանացի գէւքեր: Դրանք յանձն են առել տանելու տանջանքները, որովհետեւ Մայր Հայաստանը կանչում է նրանց: Եւ ահա հայ օրիորդները լրացնում են ազատատենչ երգի պակասը:

Այա՛, եղբայր. քեզ մի դրօշ Որ իմ ճեռքով գործեցի. Կիշերները ես բռն չեղայ, Արտասուքով լացի:

Եւ ժպտադէմ օրիորդները երեք գոյնի դրօշակները յանձնում են իրենց եղբայրներին տանելով. — Թ' եւ ինքս չեմ կարող դուքայց իմ հ գլխի մեղ քնկեր:

Այս են երգի վերջին տողերը. բայց իրականութեան այլ է: Քոյր հայուհին չի նստում տանը, իւր արցունքով չի լւանում դրօշակը, անքուն գիշերներ չի սպասում իւր եղբոր, երեք գոյնեան դրօշակ չի յանձնում կամաւորներին՝ ինչպէս իտալացի աղջիկը, այլ սե ուղիտակ դրօշ, որի վրայի խորհրդանշանն է խաչ և սուր: Եւ ահա իւր-իւր յետեւից հայուհիները՝ իրենց թիւերին կապած կարմիր խաչի նշանները, ուղեւորում են՝ պատերազմի դաշտ: Առայ մի քանի տասնեակներ են գընացել, որպէս գարնան ծիծեռնակներ, իսկ քիչ յետոյ ահագին քանակութեամբ, երամներով կարշաւեն:

Երբորդ զանգն է, շտապող տաքուկ համբոյներ, մեռնաբարեներ: Արտասուող չկայ, Թաւ յոնքերով ճանապարհ գնողները կբացադան չեն — «Շուտով կպատահենք պատերազմական գիրքերում»:

Գնացքը շարժւեց և «Մեր հայրենիք» երգի վերջին բառերը կամաց կամաց կորան բաղնիքեան մէջ:

ՄԻՆԻՐԱԿԻ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՊԱՍՏԱՆՈՒՄ ՀԱՅԵՐԵՆ
ՕԳՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՀԱՄԱԺՈՂՈՒ

Թիւրք արշաւախմբերի վայրենութիւններէն խուսափելու համար Թիւրքիայէն և Պարսկաստանէն փախչելով Կովկաս ապաստանած հայերին օգնելու մասին խորհրդակցելու նըպատակով Համաժողով մ'եղած է Էմիլիանի մէջ ուր զանազան քաղաքներէ իրենց պատուիրակներ զրկած էին այդ նպատակով կազմուած ընկերութիւններ և յանձնախումբեր:

Համաժողովին բացումը կատարուած է մարտ 1/14ին Յուսիկ ար-

քեպիտոլոպոլի նախագահութեամբ որ վեհ. կաթողիկոսի կոնդակով իր ներկայացուցիչ նշանակուած էր: Մասնակցած են 22 պատուիրակներ: Համաժողովը խորհրդակցական իրաւասութիւն միայն ունեցած է: Իր որոշումներ գործադրելի դառնալու համար պէտք է վեհ. կաթողիկոսի վաւերացման ենթարկուին:

Համաժողովը որոշեց է որ Ամե. նայն Հայոց կաթողիկոսի նախագահութեամբ լիմիտման մէջ կազմուի 4 եկեղեցական և 8 աշխարհական անդամներէ բաղկացած կեդրոնա. կան Յանձնաժողով մը որ կովկաս ապարտանած հայ փախստականներին օգնելու գործին ընդհանուր գե. կազմութիւնն ընէ:

Համաժողովը մարտ 2/15ի նստին մէջ իրեն հաղորդուած հայիւններէն տեղեկացած է որ փախստականներին օգնելու նպատակով Յանձնաժողովներին հասած նուիրատուութիւնների գումարն եղած է կէս միլիոն ռուբլի չափ: Իսկ կարօտ փախստականներին թիւը 55.000 և իւրաքանչիւրին համար օրական 15 կոպէկ հաշուելով, անհրաժեշտ կը լինի ամսական 250.000 ռուբլի ծախսը:

Համաժողովը մարտ 3/16ի նստին մէջ, որ վերջին նիստն եղած է և այնուհետեւ պատուիրակները ցրուած են իրենց տեղեր: Կովկաս ապարտանած կարօտ Հայերի թիւը 60.000 համարելով, ծախքի նախահաշիւ մը պատրաստած է: 6 ամիս զանաք պահելու, յետոյ հայրենիք վերադարձնելու և իրենց տուններն ու գիւղատեղիները վերականգնելու համար Այդ. նախահաշիւի համեմատ 5 միլիոն ռուբլի պէտք է: Համաժողովը յարմար տեսնել է այդ ծախքի մէկ մասը ազգային նուիրատուութիւններով հայթայթել, իսկ մնացածին համար ալ ուսու կառավարութեան դիմել, իր բարեացահամ օգնութիւնը խնդրելով:

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱՐԱՆԱԿԸ ՌԻՒՐՔԱՀԱՅՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պետրոգրադ, 31 մարտ

Թնդանթաձգութիւն ծովեզրեայ երկրամասին մէջ մեր զօրքեր կը շարունակեն իրենց յարձակողական ընթացքը Պորչիսաի և Արտանուշի կողմէն: Արգուինը դրամած և թիւրքերը դէպի հարաւ ջրած են: Մեր ձախ թեւ կ'աւ մ'ունեցաւ: Մարդամիլիոն ազդանակատին վրայ Միւս ապստամակատներին վրայ աննշան կ'աւներ թնդանթաձգութեամբ:

Պետրոգրադ, 31 մարտ

Արգուինի երկրամասին մէջ թիւրքերը յետ մղուած են դէպի Մարա: Մարդամիլիոն ապստամակատին վրայ ուս զօրքերը թշնամին քնքին դէպի Արեւմուտք և գրաւեցին Տէլիպապոն, Գարապէնտի և Իլդալէսի երկրամասը: Այդ գործողութեան

մէջ՝ կովկասեան զօրքերի գունդ մը ազգային երգը երգելով առաջ նետուեցաւ և ուժգին յարձակումով մը տեղահան ըրաւ թիւրքերն իրենց դիրքերէ:

Պետրոգրադ, 1 ապրիլ
Հաստատուեցաւ որ Արգուինի երկրամասին մէջ Ռուսերի վերջին յաջողութիւնները շատ նշանաւոր եղած են: Արգուինքն այս եղած է որ Ռուսեր այդ գրեթէ անառիկ դիրքը վերջնականապէս ամրացուցած են և թիւրք զօրքերը Պաթումի երկրամասէն բոլորովին քաշուած են:

Տ Ե Ղ Ա Կ Ա Ն Ծախսացում

Հայկական դատին վճռական այս բողոքին մեր Ազգային շահերուն պաշտպանութեան համար եղիպոտսի մէջ վսեմ: Պօղոս փաշա Նուպարի նախագահութեան տակ Յանձնաժողով մը կազմուած է:

Մեր Ազգի պատմական այս վայրկեանին Նորին վսեմութեան կողմէն շուրջելով անտարբեր մնալ և փափագելով Մարսէլի մէջ ևս Ազգային հարցով հետաքրքրուող հայ դադ. թականութեան մը գոյութիւնն ըզգայապէս ապացուցանել, ներկայիս պատու ունինք հրաւիրելու Մարսէլյանակ ամբողջ Հայութիւնն և խնդրելու որ առանց կրօնի, դասանքի կամ կրօնակցական խորհրդի թեան բարեհաճին ներկայ գտնուիլ այն ընդհանուր ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ապրիլ 10ին շաբաթ օրը ժամը 3ին յետ միջօրէի, տեղւոյս Ս. Մատթան մէջ:

Յուսարով որ Ձեր ներկայութեամբ պիտի պատուէք ընդհանուր ժողովը, հաճեցէք ընդունիլ մեր ջերմ յարգանաց հաւատարմութիւնը:

Ի դիմաց Մարսէլի Հայ. Գաղ. թականական ընդհ. ժողովոյ
Ատենապետ
Միհրան ԹԷՔԵՆԱՆ

Ատենադպիր
Վ. Ե. ՎԱՀՈՒՆԻ

Յ. Գ. Մանուկ հրաւիրագիր ուղարկուած չլինելով, հաճեցէք ներկայ իրր այն ընդունիլ:

ՀԱՄԵՐՈՐԳԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ռուսերը կը շարունակեն յաջողութեամբ առաջ տանիլ իրենց յարձակողական ընթացքը Գարաթիւնի մէջ: Ապրիլ 1ին մասնաւոր յաջողութեամբ յառաջացած են վոլիա. Միւս շուրջելով վրայ, Ռուսերի ուղղութեամբ Այդ մէկ օրի մէջ գերի բռնած են 100 սպայ, 7000էն աւելի զօրք և ձեռք անցուցած են 10ի շախմատի գործիքներ:

Ֆրանսացիները և Պէլժերը կը յաջողին հետզհետէ, թէև կամաց կամաց բայց շարունակաբար, յետ մղել Գերմանները որոնք սկսած են իրենց

պատրաստութիւններ տեսնել այժմ ապահովապէս նահանջել կարենալու համար Պէլժիդէն:

Անգլիացիները թէ՛ ժողէն, թէ՛ ցամաքէն և թէ՛ օդին մէջէն մի քանի պատիկ վրէժ կ'առնեն Գերմաններէն որոնք իրենց ընդժողովներով յաջողած են անգլիական առետրա. կան մի քանի անպաշտպան նաւեր ընկղմել:

ԱԿԱՆՆԵՐ ԾԻՆՈՂ ՋԻՆԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՐՈՒՄԸ

Պաշտօնական աղբիւրէ հաղորդուած է հետեւեալը:

Արկունի մէջ, մայրաքաղաքի և աւերակների միջև, խորհուրդուած և հեղաշատներով ճեղքուած գետնի մը վրայ, Ֆրանսական և գերմանական շատ մը խրամատներ կան: Արմաք այնքան մօտ են իրարու որ ձեռքի ուժերով և զննակներով կ'աւելան միայն տեղի կ'առնեն: Երկու հա. կառակորդներէն ոչ ոք կրնայ անվտանգ երեկ խրամատի մը կողմէն վրայ. այստեղ գետնին տակը փորուած ականներով միայն կարելի է յառաջանալ և թշնամիին հոգը գրաւել:

Գիշեր և ցերեկ Ֆրանսացի ահա. նահատները կաշխատին: Ծանր և վտանգաւոր աշխատանք մ'է այդ: Ան որ յանկարծակիի գայ, կ'որոշուած է: Այնուհետեւ ականահատները կը բռնեն և կը փորեն, իրենց պետր իրենց մօտ է, ան պաղարիւնութեան օրինակը կուտայ և կը սորվեցնէ յարմար վայրկեանին գործելու կերպը որով կ'ախուսած է յաջողութիւնը:

Ահաւասիկ մի քանի թիւեր որոնք գաղափար մը կուտան ականահատներին Արկունի մէջ կատարած աշխատանքի մասին:

Ֆուր.տը. ֆարիի և Էրի միջև ա. նոնք շինած են արդէն 3.000 մէթր երկարութեամբ ականի նրբանցքներ և պայթեցուցած են 52 հնոցներ, որի համար 7.290 քիլո պայթուցիկ նիւթեր պէտք եղած են: Եւ այսպէս դեռ շատ ուրիշ վայրերի մէջ:

Հետաքրքրական են գետնի տակ ականներ փորելով կատարուած կը. աւելները:

Անգամ մը Ֆրանսացիները յարձակում մը կը գործեն Գուրգ. Շօսի գերման խրամատներին դէմ: Ահա. նի եօթը հնոցներ պատրաստուած էին. ասոնցմէ չորսը շինուած տեղին տակը և միւսները մէկ քանի մէթր առաջ և ետեւ:

Ասոնցմէ մին պէտք էր ձգուեր նրբանցքի մը մէջ ուրկէ մէկ քանի օրէ ի վեր գերմանական ականի մը շուրջ կը լսուէր:

Առաւօտ մը ռահլիրային սուրիւն և երգելը կը լսուի: Յետոյ գերման ենթասպայ մը կուգայ չափել ականին յառաջացումը: Ենթասպային կը յանդիմանէ ականահատները իրենց

Թոյլ աշխատութեան համար և կը յայտարարէ որ յաջորդ օրը ահա. նը պէտք է պատրաստ լինի: Այդ օր արդէն Ֆրանսացիների յարձակման համար որոշուած օրն էր: Պայթուցիկները կը տեղաւորուին. բայց այդ երեկոյ յարձակումը կը յետաձգուի:

Հետեւեալ օրը ոչ մէկ ձայն չլսուի Գերմանների փոսին մէջ: Հաւանօ. ընէ պատրաստ էր ականը:

Ֆրանսացի ականահատները շինվարանիւր այդ տունը գետնի իրենց հնոցը յաջորդ օրի վճռական յարձակման համար և վերջացնելով իրենց գործը, յետ կը քաշուին:

Ենթատեղակալ մը կիջնէ ներք. բանջարին մէջ, պայթումին արդիւնքը երթալ քննելու համար: Կը հաստատէ որ հողի բնական ճեղքերին շնորհով պայթիւնը յառաջ բերած էր օդի զօրաւոր հոսանք մը: Կազը գարշահոտութիւն չէր պատճառած ճեմիլիքին մէջ և Ֆրանսացիների հընոցի միջերքը չէր բռնկած:

Նրբանցքը պարպելու և մաքրելու գործողութենէն յետոյ, սպան ամէն ինչ իրենց տեղերը վերահաստատել կուտայ:

Ծախսը օրը, որոշեալ ժամին, հնոցը կը պայթէր ճիշդ այն բողոքին որ միւս վեց հնոցներն ալ կը պայթէին և թշնամիին գիրքը կիսնայ Ֆրանսացիների ձեռքը:

Երկու խօսք ալ գետնափորների մէջ արշաւանքի մասին:

Շատ օրերէ ի վեր Ֆրանսացի ականահատները կաշխատէին Պօլանդի մօտ գետնափոր ճեմիլիքի մը մէջ: Ականը հասած էր գերմանական ունկնդրոցի (écoute) մը տակ: Պահանջողի ունկնդրոցի յետա. կորէն կը լսուէր, միւսնոյն ժամանակ ունկնդրող մը կրնար լսել թշնամի ռահլիրայների աշխատանքը որոնք նոյնպէս ական մը կը փորէին դէպի Ֆրանսական գիրքերը:

Երկու ճեմիլիքներն իրար արեւմտ. մօտ կը գտնուին եզեր որ Ֆրանսացիներ կը պատրաստուէին վերցնել իրենց հնոցը. բայց յանկարծ հոգը կը փլի իրենց ականի վերջին ծայրը: Գերման ռահլիրային, որ այդ ժամանակ կը գտնուէր աշխատութեան գլուխը, Ֆրանսացի ականահատ ունկնդրողին հետ դէմ առ դէմ գտնելով զինք կը փախչի արա. դօրէն:

Գերմաններին մէջ խլրտումի նը. շանը տրուելէն առաջ, Ֆրանսացի ունկնդրողների երկրորդ պետը հըրաման կուտայ թիւի ճեմիլիքը հօղէ պարկերով և հնոց մը շուտով լեցնել պայթուցիկներով:

Կը լսուի որ Գերմանները բազմութեամբ կուգան և կ'սխալ պայթուցիկների անտուկներ գլորել իրենց ականների մէջ: Բայց Ֆրանսացիներն արդէն կրակը տուած և իրենք հեռացած էին ճեմիլիքէն:

Ֆրանսացիների ականին շուտով կրակումը անանկակալի կը բերէ թըշ

շամի ռազմականները որոնք դեռ կայսրապետին այդ ուսմանը հընցնելու կը պայթի ճիշդ Զորանա-ցիների հնոցի պայթումին ատենը և կը տեսնուի որ թշնամի աշխատա-ւորներն ու զօրքերը օդին մէջ բարձ-րանալով վար կ'իյնային:

ՅԱՐՏԱՆԷԼԻ ՌԱՐԱԿԱՌՈՒՄԸ

Թէնէտուն մարտ 30ին հեռա-գրած են թէ Անգլիան Լէմնոս կըզ-գին պատերազմական նպատակով առժամայէս գրաւելէ յետոյ, որի ղեմ Յունաստան ոչ մի առարկութիւն չըլաւ, ազգարարած է յոյն կառա-վարութեան որ Թէնէտուն ալ պիտի գրաւէ նոյն նպատակով, տեղական հիւնեակաւ իշխանութիւնները բա-ցարկակապէս յարգելով:

Վերջին գիշերը 3 յաժանաւեր և 4 հակազորքիւնաւեր մտան նե-զուցներին մէջ և հեռուէն ուսման-կոծեցին Քիլիս Պաշրի ամրոցը, որի հրետանիները տկար կերպով պա-տասխանեցին: Կըսուի թէ ամրոցը դիմադրելու շատ ոյժ չունի:

Առաւօտը, ֆրանսական 4 նաւեր Սարոսի ծովածոցին մէջ կեցած ածակոծեցին Կալիքոլի (Կէլիպոլու) թերակղզիի թիւրքական զիւրքերը: Միևնոյն ժամանակ անգլիական յա-ժանաւները նեղուցին ներսէն կրակ բացին Տարտանոս ամրոցին վրայ, որ թէև մարտ 18ի կռուին ժամա-նակ քանգուած էր, բայց անկէ ի վեր նոր չարժուն հրետանիներ տե-ղաւորուած էին: Ամրոցը չպատաս-խանեց անգլիական նաւերի թնդա-նախաձգութեան: Կէսօրէն յետոյ ժամը 4ին, փոքրիկ նաւեր ուսման-ծեցին Քիլիքիայի բարձունքը, մինչ-դեռ «Գուին-Էլիպոլու» գերազանց մարտանաւը թերակղզիին վրայէն անուղղակի կերպով կը ուսմանէր Քիլիս Պաշրի ամրոցները: Երբեք մեծ սիւն մը անմիջապէս բարձրա-ցաւ ուսմանուած տեղերէն: Նոյնպէս այրուեցաւ Գուսպալէի ամրոցին մօտ գտնուող գիւղ մը: Վերջապիտի տունն գաշնակիցների մարտանաւե-րը թողուցին նեղուցը: Ամբողջ օրը ուսմանութիւնը սաստիկ եղաւ: Թիւրքական բոլոր ոյժերը ինքնա-պաշտպանութեամբ զբաղուելու ըս-տիպուեցան: Հաւանօրէն գաշնակից-ների կողմէն նախնական գործողու-թիւն մ'է այդ զօրքեր ցամաք իջե-ցընելու համար:

ՎՈՐՈՒՄԻ ՌԱՐԱԿԱՌՈՒՄԸ

Պարագրադէն կը հաղորդեն Լոնտոնի «Տէյլ» Նիւսթին որ երեքշաբթի օր (մարտ 30) աղբ փոքրիկատէ լաւ լինելով, ուսա-պաշտպան կրցան տեղեկանալ թէ ուսա նաւատորմը կ'իրակի օր ո'րչափ մեծ վնաս-ներ հասուցած էր Էլմաս ամրոցին: Ուս-անի սուսերը քանդած են քարաշէն հին պատնէշները, ինչպէս նաև մեծ նոր շէն-

քերը որոնք կառուցուած են այն տեղերի շուրջ ուր Գերմանացիները ժամանակէ մ'ի վեր փոխադրած են իրենց թնդանօթներէ մի քանին: Քիլիսի ամրոցը, եւրոպական եղբայրներ վրայ, նոյնպէս քանդուած է: Էլ-մասի բերդապալ զօրքերը սարսափահար փախած են: Ճամաքային թիւրք զօրքերը կը պատրաստուին պատերազմական մեծ գործողութիւններէ: Կերէի թէ Թիւրքերը կը խորհին որ պիտի պարտաւորին ցամա-քին վրայ ալ կռիւներ ունենալ թէ՛ Եգե-եան ծովի և թէ՛ Սև ծովի կողմէն միան-գամայն:

— Պետրոգրադէն պաշտօնական աղ-բիւրէ հաղորդուած է ապրիլ 1ին թէ մարտ 29ին, 30ին և 31ին մշտն ատարած-ւած լինելով Վոստորի երկրամասին մէջ, ուսապալան նաւերին արգելք եղաւ ուսա-կոծութիւնը շարունակելու: Ուսա նաւա-տորմը կրակ բացաւ Զոնկուստայի, Գօզ-լաի, Քիլիսի և Էրէլիի գէմ և վերջոյ-տին քանդեց այն շէնքերը որ Թիւրքերը նորոգած էին նախորդ ուսմանութիւն-ներէն յետոյ: Ուսա նաւերի թնդանօթա-ւորութիւնը շարք մը ուսման պայթումներ և հրդեհներ գոյացուց ծովեղբայրներին վը-րայ: Ատոնցմէ զատ, ուսա նաւատորմը ընդմեջ թիւրքական շոգեմա մը և շատ մը առաքատանաւեր որոնք անուխով բեռնաւորուած էին:

Ուսա օգաւաթներ, ընայնով Թիւրքերի կողմէն սաստիկ հրացանաձգութեան, յա-շոգեմա ուսման նեւեղ մի քանի տեղերի վրայ:

ԹԻՒՐԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ.պօլսէն կը հաղորդեն թէ կայ-սերական իրատէ մը հրտարակուած է որով Տարտանէլի զօրքերը հինգերորդ զօրաբանակ մը կազմած կը համարուին և զօրավար Լիման Ֆոն Սանտէրսի հրամանատարու-թեան տակ գրուած են:

— Ալվալիի գաւառին մէջ Թիւր-քերը շատ գէշութիւններ կընեն Յոյներին: Պաշտպանութեան խում-բեր բացարձակապէս կը կողպուեն, կը բռնաբարեն և կը սպանեն: Քա-ղաքին հոբերին մէջ Յոյների բազ-մաթիւ գիւղերը գտնուած են ո-րոնցմէ ոմանց աչքերը փորուած և ձեռքերը կտրուած էին: Քէմէրի գիւղէն դուրս, Ս. Գէորգ ըսուած տեղը, Թիւրք զինեալ ուսմանները սպաններ են 45 Յոյն երիտասարդ-ներ որ զինուորագրելու կը տանէին: անոնցմէ մէկին զուխը իբրեւ ըն-ժայ զրկեր են Ալվալիի Յոյների ա-ռաջնորդին: Քէմէրի գիւղին մէջ ձնացած 50 ընտանիքները սպան-նուեր են: Առաջնորդը հեռագրեր է Կ.պօլսի, խնդրելով որ Յոյն զիւ-ղացիներին թողաւորուի իրենց տուն տեղ թողլով գաղթելու որովհետեւ ալ չեն կարող տանիլ Թիւրք տապա-տակաւորների հարստահարութիւն-ները:

Ալվալիի սօխներ Յոյներին դէմ գործուած են նմանապէս վաւերաբ, Մէնէմէնի մէջ և այլ տեղեր:

— Աթէնքէն հեռագրած են մարտ 30ին. «Հակազորման հոսանքը այն-

չափ զօրաւոր դարձած է այժմ Թիւրքիայի մէջ ու Գիւսուր ստիպ-ւեցաւ իսլամ կրօնական հեղինակու-թիւններին միջամտութիւնը խնդրել: շինիլիսլամը հրաման ստացաւ Գեր-մանիայի համար համակրութիւն քա-րողել ապու մզկիթներին մէջ. մօլ-լանները սկսան աշխատիլ ստոր հա-մար բայց ի զուր: Սթամպուլի մի քանի մզկիթներին մէջ անօրինակ տեսարաններ տեղի ունեցան. հա-ւատացեալները մօլլաին քարոզը ընդ-միջով պոռային: Գերմանները մեզ կը կործանեն: ոմանք ուղեցին լուսնունել այդ պոռայողները, որմէ կռիւներ ծագեցան որոնք մինչև փո-ղոցներին մէջ շարունակուեցան և զինեալ ուսմանութիւնը միջամտեց ատոնց վերջ տալու համար:

— Կ.պօլսէն Պոլսի ճանապար-հով տրուած հեռագիր մը կիմացու-նէ որ 1914 մարտին Գերմանիան ստացուած փամփուշտները բոլորո-վին սպառած են և Թիւրքիան ըս-տիպուած է այժմ ինք շինելու փամ-փուշտներ որոնք անարմէք բաներ են: Ճամաքային բանակի պատերազ-մական բոլոր իրեղէնները գէշ շին-ւած բաներ են. ատկէ զատ, զօրքե-րի տեղափոխութիւնն ալ շատ գէշ կերպով կը կատարուի. անկարգու-թիւններ և անհնազանդութիւններ անգաղար կը լինին զօրքերը նաւ-գրուած ժամանակ: Բազմաթիւ Թիւրք սպայներ ձերբակալուած են Գերմանացիներին դէմ թշնամական դիրք մը ունեցած լինելու պատճա-ռով:

— Սիւրիսէն ապրիլ 1ին տրուած հեռագիր մը կիմացունէ որ Թիւր-քիայի ելեմտական նախարար Ճալիլ օկէյ ժընէվ եկած է և պիտի փորձէ Թիւրքիայի կողմէն խաղաղութեան նախնական բանակցութիւններ սկը-սիլ: Ճալիլ օկէյ Պէրլին գնացած էր գրամական փոխառութիւն ընե-լու համար բայց իր ջանքեր անա-ջող եղած են: Սակայն Ճալիլ օկէյ բան մը չ'ըրցաւ ընել և կը վերա-գաւնայ Կ.պօլսի:

— Սուլթան Մէհմէմէտի նախա-գահութեամբ պատերազմական խոր-հուրդ մ'եղեր է պալատին մէջ, քըն-նելու համար Կ.պօլսի պաշտպանու-թեան պարագայի: Զօրավար Լիման Ֆոն Սանտէրս յայտարարեց է պա-տերազմական կացութիւնը Տարտա-նէլի և վոստորի մէջ և հաւաստեց է թէ գերման սպայները ու ճարտա-րադէանները պիտի ընեն ամէն ինչ որ զիտութիւնը իրենց տրամադրու-թեան տակ գրած է պաշտպանելու համար Տարտանէլը անգլիֆրանսու-կան նաւատորմին դէմ: Այլ սակայն, աւելցուցեր է, եթէ այդ բոլոր ջան-քերի հակառակ, թշնամի նաւատոր-մը յաջողի բանի անցնիլ նեղուցէն, բոլորովին աւելորդ կը լինի պաշտ-

պանել Կ.պօլսի քաղաքը: Մեծ վե-ղիւրը շնչոտեց թէ Կ.պօլսի թողու-հեռանալը ինչ ծանր տպաւորութիւն պիտի գործէ իսլամներին վրայ: Էնվէր փաշան պնդեց թէ պէտք է գոնէ Կ.պօլսի շրջակայները պաշտ-պանել, վերջապէս խնդիրն առկախ մնաց: Սուլթանը երբ իմացաւ վոս-տորի ուսմանութիւնը Ռուսերէն շլա-ղրգուութեան սաստիկ տագնապ մը ունեցաւ որ հանգարտեցնելու հա-մար շատ նեղութիւն քաշեցին:

— «Մէհմէտիյէ» յաժանաւը որ Թիւրք նաւատորմի ամէնէն կարեւոր մարտանաւերէ մին էր, ապրիլ 3ին, Սիստոպոլի մօտ ալտի մը զար-նուելով ընկղմուեց է:

ԹԻՒՐԿ

ԳԵՂԱՊԵՏԻ ՄԸ, ՋԵՐԵԱԿԱՆՈՒՄԸ ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՈՎ

Մարտ 29ին կը հեռագրեն վե-նետէն. «Երէկ չէ առջի իրիկուն վենետէն կոնէկիան ու հասած շո-գեկապէն դուրս կընէ վոյիւրէ կեր-պով հագուած ճամբորդ մը որ կը ձերբակալուի ուսմանական պաշ-տօնէին կողմէ: Ճամբորդը որ իրեն հետ ունէր պալուսակ մը և լուսանկարչական գործիք մը, վե-նետէն կուգար երթալու համար վիեննա և անկէ Կ.պօլսի:

Չերբակալուած կատարուեցաւ ո-րովհետեւ երկաթուղիի պաշտօնեայն գիտած էր որ ճամբորդը Լակիւնի կամուրջին լուսանկարը կը քաշէր:

Կայարանին ուսմանաւորն ա-ռաջնորդուելով կատկածելի ճամբոր-դը մանրամասնօրէն հարցաքննուե-ցաւ: Յայտարարեց թէ իր անունն է Իպրահիմ Քամէլ, 40 տարեկան է, գնդապետ օսմանեան բանակին մէջ:

Հակառակ իր ուրացումին՝ լրտե-սութեան պարագան որոշապէս հաս-տատուած լինելով, խաղական իշ-խանութիւնները զինք պահեցին ձերբակալուած վիճակի մէջ:

ՊԱՆԳՆԵՐԻՆ ՄԷՋ

Դիւանագիտական աղբիւրէ իմաց-ւած է որ Գերմանիան վերջերս դի-ւանագիտական սաստիկ ճնշում մ'ը-րեր է Ռուսմանիայի վրայ որ սա թու-ղու գերմանական զօրաբանակի մը իր հողէն անցնիլ, Թիւրքիայի օգ-նութեան երթալու համար: Բայց Ռուսմանիան մերժեց է:

— Կըսուի թէ Ֆոն Տէր Կոլց փա-շան որ վերջերս Կ.պօլսէն Պերլին գնացած միջոցին Սոֆիայի մէջ Ֆէր-տինանտ լիպաւորէն ընդունուեցաւ, պաշտօն ունի եղեր Թիւրքիայի կող-մէն Լնուս-Միտիայի գիծը Պոլիս-րիային առաջարկելու եթէ ստոր փոխարէն Պոլիսիային յանձն առ-նէ Թիւրքիայի դէմ չ'դրմէլ:

**ՍԵՐՊԵՐԻ ԽԱՆՍԱՆԱԳԻՈՒԹԻՐ
ՊՈԼԿԱՐՆԵՐԻ ԲՈՆԱՐԱՐՈՒՄԸ**

Ապրիլ 2ի (առաջ ուրբաթ օր) գիշերը, 3.000 հոգիի չափ պուլկար գոմիդաներէ բազկացած գունդ մը, զինուորական համազգեստ հագած, թափանցած են սերպական հողը, վախճանաբար մօտ Սերպ սահմանապահ զորքերի մէկ մասը ըսպաննած, մնացածն ալ յետ մղած են դէպի Սթրուսիկաի կայարանը, գրաւելով վարտար գետի աջ ափին վրայ գտնուած գիրքերը, Սալոնիկի հետ Նիշի հեռագրական հաղորդակցութիւնները ընդմիջուած են:

Այս յարձակման լուրը մեծ դայրոյթ պատճառներ է Նիշի մէջ, Շուտով օգնական զօրքեր զրկուած են և վերջին լուրերին նայելով, սերպ զօրքերը կատաղի կուտէ մը յետոյ յաջողքը են յետ մղել պուլկար զօմիդանները:

Կուսին մէջ Սերպերի կողմէն ինկած են 1 զնդապետ, 6 ենթասպայ 25 զօրք, 70ի չափ ալ վիրաւորուած կան, Պուլկարների կողմը շատ աւելի մեծած կայ, 30 զօմիդանի գիակները ռազմադաշտին վրայ թողուած միայն գտնուեր են մինչդեռ Պուլկարներն իրենց սպաննուածներէ շատերի գիակներն իրենց հետ մէկտեղ աւեր տարեր էին թաղելու համար:

Այս միջոցին Սերպերի վրայ յարձակում մը Դաշնակից ազգերին գէտ ցոյց մը պիտի նշանակէր և պուլկար խելացի և սիրելի ազգէն չէր ակնկալուեր այդպիսի թիւրքահան յիմարութիւն մը: Ուստի ընդհանրապէս կը կարծուի որ պուլկար կառավարութեան զրգմամբը չէ եղած այդ յարձակումը և թէ Սոփիան և Պէլլիստի կառավարութիւնները իրենց կրցածի չափ պիտի աշխատին արգելել որ նորէն այդպիսի կոխներ չլինին: Ընդհանուր կարծիքն այն է որ պուլկար գոմիդաններն օտար ազդեցութիւններէն թարկուած են և թէ Աւստրո-Գերմանները կաշխատին Սերպիան և Պուլկարիան միջև նորանոր գրգռութիւններ գոյացնելով անկարելի դարձունել Պալքանեան դաշնակցութեան վերակազմութիւնը փոխադարձ զինուորներով, որի համար շանքեր կընեն դաշնակից պետութիւնների ներկայացուցիչները, կը հաստատեն մինչև իսկ թէ պուլկար գոմիդաններին հրամանատարութիւն կընէին աստորիացի և գերմանացի սպայներ:

ՕՐԱՑՈՅՑ (1)

Հին Տոմար	Նոր Տոմար
ՆՈՅԵՄԲԵՐ	ՆՈՅԵՄԲԵՐ
1 + Կիր.	14
2 Բշ.	15
3 Գշ.	16
4 Գշ.	17
5 Բշ.	18
6 Բւ.	19
7 Եր.	20
8 + Կիր.	21
9 Բշ.	22
10 Գշ.	23
11 Գշ.	24
12 Բշ.	25
13 Բւ.	26
14 Եր.	27
15 + Կիր.	28
16 Բշ.	29
17 Գշ.	30
18 Գշ.	1
19 Բշ.	2
20 Բւ.	3
21 + Եր.	4
22 + Կիր.	5
23 Բշ.	6
24 Գշ.	7
25 Գշ.	8
26 Բշ.	9
27 Բւ.	10
28 + Եր.	11
29 + Կիր.	12
30 Բշ.	13
ԳԵՆԱՐԻԱՆ	ԳԵՆԱՐԻԱՆ
1 Գշ.	14
2 Գշ.	15
3 Բշ.	16

Նազարի, Յովհաննու գրեցարէն, Յովհաննու կարեւորագիւն, Նեղոսի, Արտէնի, Սիւրանու, Դանիէլի, Սրապիոնի, Մակարիոսի, Պիմենի և այլոց սրբոց հարց:	17
4 Բւ. Տարեդարձ գահակալութեան Աւարտ Ա. թագաւորին Պէլլիզի:	18
5 Եր. Նիկիոյայոսի սքանչելագործ հայրապետին Զմիւռնիոյ և Գրիգորի սքանչելագործին Նիկիոյայոսի հայրապետին և Միւռնուայ եպիսկոպոսին:	19
6 + Կիր. Գ. յիմնակաց: Բարեկենդան Ս. Յակոբայ պահոց: Տոն անուան Նիկիոյ Բ. կայսեր Ուստիոյ:	20
7 Բշ. Միւռնուայ, Երմոգենայ, Գրաբոսի և կամաւոր ազգատաց Յովհաննու և Ալեքսիոսի:	21
8 Գշ. Կուսնիկոսի, Հարիւրապետին և Շմաւոնի ազգականին Քրիստոսի և Պողոսի հայրապետին Զմիւռնիոյ և վկայիցն որք յարեալ կատարեցան:	22
9 + Գշ. Յղուծիւն Ս. Աստուածածնի յԱնայէ:	23
10 Բշ. Եւստրատիոսի, Օգոստինոսի, Եւգենիոսի, Ուրիստէսի և Մարգարիտի — Զմեռնամուտ և արեւդարձ այծեղէր: Յերկէն սկսանի երկարի և գիշերն կարեւան: Տէկ. Էվկլիարիպի (Սկիզբն քառասունօրեայ առաջին մասին ձմեռան որ կոչի զարա զը):	24
11 Բւ.	25
12 Եր. Յակոբայ Մծրնայ հայրապետին, Մարուգէի եղբայրին և Միւռնուայ եպիսկոպոսին: Լոնց. Մեռնիկ-Քրիստոսի (Noël):	26
13 + Կիր. Գ. յիմնակաց:	27
14 Բշ. Հայրապետացն իգնատիոսի և Ազգէի և Մարութայի եպիսկոպոսին:	28
15 Գշ. Կէոպոլայ եպիսկոպոսին և Թէոփիլոս վկային և չորից գինուրացն՝ Բաստի, Եւսերի, Եւսիքի և Բասիլիդեայ:	29
16 Գշ.	30
17 Բշ. Կուսնուային յոսի և Գոմիւսի, Գրիգորի քահանային և երկուց բիւրուց որք այրեցան յեկեղեցին Նիկիոյի:	31
18 Բւ.	
ՅՈՒՆԻԱՐ	
19 Եր. Նախովկայ և Գրիգորի հաստացեալ անգրանիկ թագաւորին Արգաւու: Լոնց. Տարեմուտ (Jour de l'An) 1916 Բւ. ակաւին Քրիստոսի (ըստ Նոր Տոմարի):	1
20 + Կիր. Ե. յիմնակաց:	2
21 Բշ. Արքայական և Խորենայ և անարծաթ քովկացն Կոզմայի և Գամիւռնիոսի:	3
22 Գշ. Աստուածատրոյ վկային:	4
23 Գշ.	5
24 Բշ. Դաւթի մարգարէին և Բակուրայ առաքելոյն:	6
25 Բւ.	7
26 Եր. Ստեփաննոսի նախովկային և առաջին մարտիրոսին:	8
27 + Կիր. Զ. յիմնակաց:	9
28 Բշ. Առաքելոցն Պետրոսի և Պողոսի:	10
29 Գշ. Որդոցն որոտման Յակոբայ առաքելոյն և Յովհաննու աւետարանչին: Բարեկենդան պահոց Մեռնիւն:	11
30 Գշ.	12
31 Բշ.	13

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ	
ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ	
Մ. վարժապետեան, ՅՈՒՆԻԱՐ ԶԵՅԹՈՒՆԻ պատկերազարդ (լաթակաղձ)	
5 Քրանք. (Մարտիկէն դուրս 6 անապարհածաւքով 5 Քր և 60 անգձ)	
Հ. Գ. Մեռնիկէն. ԳԻՐՔ ԿԱՄ ԵՂ. ԼԱԾ ԳՐԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍԵՐ. ՅԱԵԼ. ԼԱԾ ԳԻՐՔ ԿԱՐԴԱԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍԵՐ. ԳԻՆ 1 Քր. 40. (6. 1 Քր. 50 անգ):	
Հ. Գ. Վ. Գ. Գալիսիական. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵՆ. ՀԱՄԱՐ Ա. Ի սկզբանէ հայ լրագրութեան (1794) մինչև 1860. (Մէկ լրագր. տիպ պատկերով) ՎԵՆԵՆ. 1893. 2 Քր. և 50 անգձ. (2.70):	
Հ. Երեմեան. ՊԱՏՄՈՒՆԵՐ ԱՐԶԱԿ քնար 1909-1913 (Արտուշան Ժառ. կանուկով զանազան թերթերի մէջ Հ. Ս. Երեմեանի բանաստեղծական ոճով գրածներէն ընտիր հաւաքածոյ մ'է 230 երեսներէ բաղկացած և գեղեցիկ թղթի վրայ տպագրուած 4 Քր. (4.30):	
Հ. Ա. Գոմարեան. ՆՈՐ ԸՆԹԵՐԹԱՆ. ԲԱՆ ՆԱԽՆԱԿԱՆ և երկրորդական գայրոցաց համար. ԱՅԵՆԱՅԵՆ. ՄԱՆՈՒ. ՎԵՆԵՆԻԿ 1913. (Ընտիր հատուած. ներ պարունակող պատկերազարդ գիրք մ' ընթերցանութեան համար) ԳԻՆ 1,20 (1,40):	
Նոյն ՄԱՆ Բ. (ԱՅԵՆԱՅԵՆ և Նոր Ընթերցարանի տպ. Բ. մասը 320 երեսներէ բաղկացած օտուար հատոր մ'է որ կը պարունակէ զանազան գրագէտների գրչի արդիւնքներէն ընտիր հատուածներ ընթերցանութեան համար, ոտանուար կամ արձակ, և զարդարուած է բազմաթիւ գեղատիպ պատկերներով, ունի քառանգ, շատերն ալ կը ներկայացունեն հայկական դէմքեր և հետաքրքրաշարժ տեսարաններ: Ոչ միայն գայրոցականների համար ընտիր ընթերցարան մ'է, այլ և գրական հաշակ ունեցող ամէն անձի ընթերցման յանձնարարելի): ԳԻՆ 2,35 (6. 2.70)	
Գեորգ-Մետրոպ. ՔՐԻՍՏՈՒՆԻԹԵՆ ՄՈՒՏԳԻ Ի ՀԱՅՍ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՍԱՆՈՐԷՆ ԵՄ. (Քննական ուսումնասիրութիւն) ԳԻՆ 1 Քր. 25 (1,35):	
Գեորգ-Մետրոպ. ՈՒ ԲԱՐՏՈՒ ԿԱՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆԵՐԸ և իրենց քաղաքակրթութիւնը (Քննական ուսումնասիրութիւն) 2,50 Քր. (2.75)	
Մ. վարժապետեան, ՃԵՐԲԻՆԻԿ ՄԵՆՈՒԼԸ. Աւանդակէպ՝ հարիւրամեայ Տօնիկէն պատմուած: Տպգ. Մարգարէ. կազմուած 2 Քր. (2 Քր. 25):	
Բակուրան. Երպրոս կղզի (Ռ. Ոչ խաղաղարկան և պատմական տեսութիւն. Ա. Հայ գաղթականութիւն) 1 Քր. 25 (1. 35):	
ՏՆՕՐԷՆ.—ԻՄՔԱԳԻՐ	
ՓՈՔՓՈՒԹԱՆԱՆ ՄԱՐՏԻՅԻ	
Հայերի 3 պարսի Մ. Փոքրապետեան	
Le Gérant: François CARRIERE.	
Marseille. — Imprimerie du Midi	

(1) Տեսնել նախորդ ամիսներէն համար 1915 փետրուարէն սկսած Արմենիա 20, (20, 31, 32, 33, 34 և 35 թիւերը: